

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV” SH TIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК
– СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –**

**МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –**

**EDUCATION IN XXI CENTURY
– CONDITIONS AND PERSPECTIVES –**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE
– PROCEEDING BOOK –**

Штип, 24 – 25 Септември, 2015
Shtip, September, 24-25, 2015

fesconference@ugd.edu.mk

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV” SHIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК
– СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –**

**МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
Штип, 24 – 25 Септември, 2015**

– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –

**EDUCATION IN XXI CENTURY
– CONDITIONS AND PERSPECTIVES –**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE**

Shtip, September, 24-25, 2015

– PROCEEDING BOOK –

Штип, 2016

Издавач / Publisher

Универзитет „Гоце Делчев“ Штип   University "Goce Delcev" - Stip
Факултет за образовни науки   Faculty of Educational Science

За издавачот / For publisher

Проф.д-р Соња Петровска, декан / PhD Sonja Petrovska, Dean

Издавачки совет / Publishing council

проф. д-р Блажо Боев   Prof. Blazo Boev, PhD
проф. д-р Лилјана Колева Гудева   Prof. Liljana Koleva Gudeva, PhD
проф. д-р Кирил Барбареев   Prof. Kiril Barbareev, PhD
проф. д-р Дејан Мираковски   Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Главен и одговорен уредник / Editor in chief

Проф.д-р Соња Петровска   PhD Sonja Petrovska

Технички уредник / Technical Editing:

Доц. д-р Верица Јосимовска   Ass. Prof. Verica Josimovska, PhD
Доц. д-р Билјана Попеска   Ass. Prof. Biljana Popeska, PhD
Доц. д-р Деспина Сивевска   Ass.Prof. Despina Sivevska, PhD
Славе Димитров   Slave Dimitrov

Јазично уредување / Language Editor:

Виолета Карагунова / Violeta Karagunova (Macedonian language)
Снежана Кирова / Snezana Kirova (English language)

Дизајн / Design:

Славе Димитров

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37"20"(082)(048.3)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2015 ; Штип)

Образованието во XXI век [Електронски извор] : состојби и
перспективи : книга на апстракти / Меѓународна научна конференција,
Штип, 24-25 септември, 2015 = Education in XXI century : conditions
and perspectives : book of abstracts / International scientific
conference, Shtip, September, 24-25, 2015. - Текст во PDF формат,
содржи 100 стр.. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Факултет за
образовни науки = Shtip = University "Goce Delcev" Shtip, Faculty of
educational sciences, 2015

Начин на пристап (URL): <https://e-lib.uqd.edu.mk/naslovna.php>. -

Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 29.12.2015. -
Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-244-275-4

1. Насп. ств. насл.. - I. International scientific conference
(2015 ; Shtip) види Меѓународна научна конференција (2015 ; Штип)

а) Образование - 21 в. - Зборници - Апстракти

COBISS.MK-ID 100254474

Organizers:

University "Goce Delcev" - Stip
Faculty of Educational Sciences
Republic of Macedonia

Organizing Committee:

Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Republic of Macedonia

Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Despina Siveska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Traje Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Irena Kitanova, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Oliver Cackov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Jadranka Runceva, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Verica Josimovska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Editorial board:

Ph.D Leonid F. Chuprov, Russian Academy of Natural History (RANH, Moscow), Chernogorsk, Russia

PhD Mark R. Ginsberg, College of Education and Human Development at George Mason University, Fairfax, Virginia, USA

Ph.D Ivan Prskalo, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

PhD Milan Matijević, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

Ph.D Sinisa Opic, University of Zagreb, Croatia

Ph.D Tamara Gazdic-Aleric, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

PhD Zaharnytska Iryna Ivanivna, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD, Lutsenko Iryna Oleksiivna, Department of Children's Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Sukhorukova Halyna Viktorivna, Department of Children's Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Kot Nataliia Mykhailivna, Department of Theory and History of Preschool Pedagogy, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Anna Studenska, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland

Phd Alina Szczurek-Boruta, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland

PhD Stojan Bogdanovic, University of Nis, Serbia

PhD Stojan Cenikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia

PhD Stana Smiljkovikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia

PhD Emina Hebib, Faculty of philosophy, Belgrade, Serbia

PhD Živorad Milenovic, Teaching Faculty, Ieposavic, University of Kosovska Mitrovica, Serbia

PhD Prof. Iliana Petkova, Faculty of Education, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

PhD Trayan Popkochev, Sout-West University "Neofit Rilski" Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Krasimira Mutavchieva, Trakiski Univerzitet, Faculty of Pedagogy, Stara Zagora, Bulgaria

PhD Eleonora Mileva, Teaching Faculty, National Sports Academy "Vasil Levski", Sofia, Bulgaria

PhD Anzhelina Yaneva, Sports Department, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

PhD Veselina Ivanova, Faculty of Education, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria

PhD Elka Kirilova Yanakieva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Margarita Koleva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Nino Mihajlov, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Tatjana Novovic, Faculty of Philosophy, University of Niksic, Montenegro.

PhD Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Emilija Petrova Gorgeva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Mirascieva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Stavreva Veselinovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Stevan Aleksoski, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Blaze Kitanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Jovanova Mitkovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Despina Sivevska Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Trajce Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Trajce Nacev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Stojko Stojkov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

MSc Snezana Kirova, Faculty of Philology, University Goce Delcev Stip, Macedonia

MSc Lence Nasev, Academy of Music, University Goce Delcev Stip, Macedonia

LADIES AND GENTLEMEN, DEAR GUESTS!

With great honor and pleasure I welcome You on behalf of all teachers, associates, employees and students of the Faculty of Educational Sciences at the University "Gotse Delchev" in Shtip and I wish You pleasant moments during this solemn event organized to mark 20 years of university education of teachers.

But in fact, the Faculty of Educational Sciences basis its twenty years of existence on 146 year continuous development of formal education of teachers and preschool teachers in the region. The achievements of the Pedagogical-Seminary school founded in 1869, the existence of which is linked to the name of the creator of the first primer and the first textbook for teachers - School Pedagogy - Josif Kovachev, and to the name of the great teacher Gotse Delchev, followed by the School for Teachers established in 1946, Higher Pedagogical School founded in 1959, and the Pedagogical Academy (1961) are woven into the tradition and development of our Faculty.

In 1995 the two-year formal education of teachers and preschool teachers developed into four-year university studies.

In 2007 the Pedagogical Faculty became part of the State University "Goce Delchev" in Shtip, said to be the fastest growing university in Macedonia.

Following the global trends in teacher education, modern trends in education policymaking in Europe and in the world, respecting the knowledge of the history of civilizations as an important intellectual resource for social development, as well as scientifically and experientially diagnosed educational challenges that have emerged as a result of deep changes of values in our society and globalization trends (scientific, educational, technological, and economic) the Faculty of Educational Sciences has designed study programs for I, II and III cycle of studies in accordance with the organizational - pedagogical quality standards in compliance with the principles of the Bologna Declaration and European credit-transfer system with a high level of recognition in the area of European Higher Education.

If 20 years ago our Faculty started to implement teaching with 5 PhDs and 3 masters as regular employees, today we can proudly say that our academic community is comprised of 20 PhDs and one master.

Today our students have the opportunity to educate themselves at the faculty which sees its future as a continuous development aimed at:

- Strengthening and expanding international partnerships
- Popularization of mobility of students and staff,
- Internationalization and improvement of scientific research work,
- Improvement of pedagogical approaches to teaching and links with practice, putting students at the center of the educational process.

Ladies and Gentlemen,

I take this opportunity to thank you for coming today to celebrate with us the teaching profession and our contribution to it.

We are quite aware that the road to success is long and winding and it is easier to travel with joint forces. That is why we wanted to mark this celebration by organizing a scientific conference dedicated to education in the 21st century. Let us share our knowledge, understanding and experiences regarding the situation and perspectives and suggest possible ways of modernization. 89 papers have been submitted and there are authors from 8 countries. This is really promising!

Once again, I wish you all a warm welcome and successful work.

Dean,
Prof. d-r Sonja Petrovska
24. 09. 2015., Stip

ПОЧИТУВАНИ ...

Со голема чест и задоволство, Ве поздравам во името на сите наставници, соработници, вработени и студенти на Факултетот за образовни науки при Универзитетот Гоце Делчев во Штип и Ви посакувам пријатни моменти во текот на оваа свечена манифестација организирана по повод 20 годишно факултетско образование на наставници и воспитувачи.

Факултетот за образовни науки своето постоење го темели на 146 годишниот континуиран развој на формалното образование на наставници и воспитувачи на овие простори. Во традицијата и развојот на нашиот факултет се вткаени достигнувањата на Педагошко-богословското училиште основано во 1869 год. Со чие постоење се врзува името на творецот на првиот буквар и првиот учебник за наставници – Школска педагогија – Јосиф Ковачев, и името на големиот учител Гоце Делчев, па Учителската школа основана во 1946 год, Вишата педагошка школа формирана во 1959 год, Педагошката академија (1961 год.).

Во 1995 година формалното двегодишно образование на наставници и воспитувачи прераснува во четиригодишно факултетско образование.

Во 2007 година Педагошкиот факултет стана дел на државниот Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, кој го носи епитетот најбрзорастечки Универзитет во Р Македонија.

Следејќи ги глобалните тенденции во образованието на наставници, современите тенденции во креирањето на образовните политики во Европа и во Светот, респектирајќи ги знаењата за историјата на цивилизациите како значаен интелектуален ресурс за општествениот развој, како и научно и искусствено дијагностицираните воспитни предизвици кои се појавија како резултат на длабоките вредносни промени во нашето општество и глобализациските тенденции (научни, образовни, техничко-технолошки, економски) ФОН дизајнираше студиски програми за I, II и III циклус на студии согласно организациско –

педагошки стандарди за квалитет, согласно принципите на Болоњската декларација и Европскиот кредит-трансфер систем, со високо ниво на препознатливост во Европскиот високообразовен простор.

Ако пред 20 години нашиот факултет започна да ја реализира наставата и вежбите со 5 доктори на науки и 3 магистри, како редовно вработени, денес со гордост можеме да кажеме дека оваа академска заедница ја сочинуваат 20 доктори на науки и 1 магистер.

Денес нашите студенти имаат можност да се образуваат на факултет кој својата иднина ја гледа како континуиран развој во насока на:

- зајакнување и проширување на меѓународните партнерства,
- омасовување на мобилноста на студентите и на вработените,
- интернационализација и подобрување на научно-истражувачката работа,
- унапредување на педагошките пристапи во наставата и врските со практиката, поставувајќи ги студентите во центарот на образовниот процес.

Почитувани присутни,

Ја користам оваа прилика, да ви се заблагодарам што дојдовте денес заеднички да го чествуваме учителското дело и нашиот придонес во него.

Ние сме сосема свесни дека патот до успехот е долг и кривулест но и дека полесно се патува со заеднички сили. Затоа ова наше празнување сакавме да го одбележиме со Научна конференција посветена на образованието во 21 век, да ги споделиме нашите знаења, разбирања и искуства во врска со состојбите и перспективите како и да предложиме можни начини за негово осовременување.

Уште еднаш, На сите Ви посакувам топло добредојде и успешна работа!

Декан,

Проф. д-р Соња Петровска

24. 09. 2015. година Штип

TABLE OF CONTENTS

1. СО КВАЛИТЕТНИ ПРОМЕНИ ДО ПОКВАЛИТЕТНО УЧИЛИШТЕ Блаже КИТАНОВ	5
2. LANGUAGE CULTURE – A SEGMENT OF LANGUAGE EDUCATION Violeta NIKOLOVSKA	9
3. RESEARCH TRENDS IN EDUCATION IN MULTICULTURAL ENVIRONMENTS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA Elizabeta TOMEVSKA-ILIEVSKA, Emilija SIMONOVSKA JANACKOVSKA, Sadudin SADIKI	15
4. USING AUTOMATIC TEXT CATEGORIZATION TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS Anna GLAZKOVA	23
5. THE ROLE OF BUSINESS SCHOOL IN THE POST-GRADUATE EDUCATIONAL SYSTEM Nikita RAVOCHKIN	27
6. FORMATION OF ETHICAL RULES (CODE) IN PRESCHOOLERS THROUGH THE BULGARIAN CHILDREN'S FOLKLORE GAMES Julia DONCHEVA	32
7. FORMATION OF HUMAN POTENTIAL: INSTITUTIONAL MECHANISMS AND POLICIES Stanka RINKOVA	36
8. THEORETICAL FORMULATION AND SCIENTIFIC JUSTIFICATION OF THE PROBLEM OF TRAINING TEACHERS IN TECHNICS, TECHNOLOGY AND ENTREPRENEURSHIP Tsvetana KOSTADINOVA ANTIPESHEVA	41
9. INTERACTIVITY IN TEACHING STUDENTS MODERATORS Kosta KOSTOV, Silvia KYUCHUKOVA, Hristina MILCHEVA	45
10. EVALUATION OF STUDENTS' LEARNING UNDER THE PRISM OF EXPECTED OUTCOMES Teuta SHABANI, Suzana NIKODINOVSKA BANCOTOVSKA	49
11. COMMUNICATION IN THE TEACHING PROCESS. INTERACTIVE NATURE OF COMMUNICATION Valentina VASILEVA	57
12. PHYSICAL ACTIVITY OF 3-4 YEARS OLD CHILDREN IN KINDERGARTEN Filip SHABANSKI	60
13. MACEDONIAN LANGUAGE IN SECONDARY EDUCATION Liljana MAKARIJOVSKA, Zhaklina GJORGIJOSKA	64
14. STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING GRAMMAR IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM Vesna KOCEVA, Marija TODOROVA	69
15. FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY Marija TODOROVA, Vesna KOCEVA	75
16. TEACHERS AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCE CULTURAL EXPRESSION AMONG STUDENTS Svetlana PANDILOSKA GRNCHAROVSKA, Fadbi OSMANI, Gordana STANKOVSKA	82
17. INTRODUCTION OF THE DUAL SYSTEM IN THE BULGARIAN VOCATIONAL EDUCATION – REALITY AND CHALLENGES Svetlana NIKOLAEVA	86

18. THE VALUES OF EDUCATIVE FUNCTION IN RELATION PARENT-SCHOOL Ardita CEKA, Rabije MURATI	89
19. ELECTRONIC VERSUS TRADITIONAL TEST FOR MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOLS Katerina PANEVA	93
20. THE SIGNIFICANCE OF LOCALLY DEVELOPED EDUCATIONAL SOFTWARE IN THE PROCESS OF SCHOOLS' COMPUTERIZATION Olga SAMARDJIKJ JANKOVA	99
21. THE ACTIVITY OF MUSICAL GAMES FOR CHILDREN Mujeser ILJAZI	105
22. THE PATIENT IN THE PROCESS OF LEARNING IN HIGHER MEDICAL SCHOOL Silvia KYUCHUKOVA	110
23. INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING MUSIC EDUCATION Lence NASEV	113
24. LEISURE TIME AND SPORT ACTIVITIES OF STUDENTS FROM THE FACULTY FOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL EDUCATION AT SOFIA UNIVERSITY "ST. KLIMENT OHRIDSKI" – BULGARIA Georgi IGNATOV	116
25. PLACE OF LIVING AS A FACTOR IN ORGANIZING STUDENTS' LEISURE TIME Despina SIVEVSKA, Biljana POPESKA	122
26. METHODOICAL APPROACH TO LEARNING ABOUT THE HOLOCAUST BY THE MODEL OF YAD VASHEM SCHOOL Zhivorad MILENKOVIC	129
27. A HERMENEUTIC READING OF A POETIC LITERARY WORK DURING IMPLEMENTATION OF A LESSON Milena RISTOVA-MIHAJLOVSKA	136
28. SOME GUIDELINES FOR INTELLECTUAL PREPARATION DURING PHYSICAL CONTACT BETWEEN THE INSTRUMENT AND THE PIANIST Angele MIHAJLOVSKI	142
29. IMPLICATION OF EFFECTIVE SCHOOL MANAGEMENT FOR THE CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS Kristinka OVESNI, Emina HEBIB, Vera RADOVIĆ	148
30. THEORIES, SOCIAL EXPERIENCES AND PRACTICE IN INTERCULTURAL PEDAGODY Alina SZCZUREK-BORUTA	157
31. TEACHERS' ASSESSMENTS OF CERTAIN CURRICULAR DETERMINANTS IN PRIMARY SCHOOL Milan MATIJEVIĆ, Siniša OPIĆ, Goran LAPAT	162
32. THE SOCIO-POLITICAL IMPACT OF THE NEW SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL TRENDS IN ARCHAEOLOGY, HISTORY AND RELATED FIELDS Ljuben TEVDOVSKI	172
33. THE PRACTICE OF TAEKWONDO AS A PREDICTOR OF MOTOR ABILITIES Ivan PRSKALO, Anamaria RADIĆ	178
34. THE RELATION MOTIVE - TEACHING CONTENT IN STIMULATING COGNITIVE ABILITIES THROUGH ARTISTIC ACTIVITIES AT PRESCHOOL AGE Maja RAUNIK KIRKOV	182
35. CONTEMPORARY ADULT LITERACY MODELS Elena RIZOVA, Zoran VELKOVSKI	188

36. COMPARATIVE ANALYSIS OF PROGRAMS FOR PRE-SCHOOL EDUCATORS IN EUROPE Kiril BARBAREEV, Alma TASEVSKA	196
37. INCLUSIVE EDUCATION - ROLE OF THE TEACHER AND BENEFITS Sonja PETROVSKA	203
38. THEORETICAL APPROACHES TO MODERN INTERPRETATION OF PEDAGOGY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS Eleonora MILEVA	210
39. POSTMODERN CONCEPTS OF FOUCAULT'S EDUCATION AND ITS RELATIONSHIP WITH DISCIPLINE Kushtrim AHMETI	215
40. ECOLOGY – A NECESSARY FACTOR IN TEACHING METHODS FOR NATURE AND SOCIETY STUDIES FOR FORMING A RESPONSIBLE PERSON Oliver CACKOV, Tatjana GREGOVA	219
41. THE ISSUE OF RESPECTING THE DEVELOPMENTAL POSSIBILITIES AND ACTIVITY-PLANNING IN EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT Alma TASEVSKA, Kiril BARBAREEV	223
42. INTEGRATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES INTO PRESCHOOL EDUCATION Tatyana V. NIKULINA	228
43. WHAT SHOULD MODERN SCHOOL LEARN Snezana KIROVA, Dragana KUZMANOVSKA, Biljana IVANOVA	233
44. EDUCATIONAL FUNCTION OF THE SCHOOL IN CONTEMPORARY SOCIETY Emilija PETROVA GORGEVA, Mitko KOCEV	238
45. SOME METHODS IN TEACHING PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION Marjan MALCEV	243
46. REVIEW OF ADOLESCENT LITERATURE THROUGH COMPARATIVE ANALYSIS OF THE NOVELS "THE BLUE PATH OF LOVE" BY METODI MANEV AND "VOICE OF LOVE" FROM GROZDANA OLUJIC Jovanka DENKOVA	247
47. INTERPRETATION OF A LYRIC POEM IN IV AND V GRADE Blaze KITANOV, Irena KITANOVA	253
48. TRAINING EFFICIENCY OF CYCLISTS SPECIALIZED IN ROAD CYCLING Ivan KOLEV	258
49. PHYSICAL EDUCATION AND DIAGNOSTIC PROCEDURES Veselina IVANOVA, Galena TERZIEVA	262
50. PROTECTION OF IMMOVABLE CULTURAL HERITAGE THROUGH EDUCATING STUDENTS OF PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION Trajce NACEV, Dragan VESELINOV	265
51. FORMATION OF TOLERANCE IN ADOLESCENTS Valentina VASILEVA	271
52. NEW EDUCATIONAL POLICIES AND THEIR REFLECTIONS ON SOCIAL DEVELOPMENTS Daniela KOCEVA, Snezana MIRASCIEVA	275
53. PRESENCE OF ENTREPRENEURSHIP IN PRIMARY EDUCATION IN MACEDONIA Lulzim MEHMETI	280
54. CONSONANT /J/ IN COLLOQUIAL SPEECH AND ITS IMPACT ON WRITING Blaga PANEVA	284
55. METHODOLOGICAL STRUCTURE OF A LESSON FOR INTERPRETATION OF A FAIRY TALE Irena KITANOVA	289

---

56. THE INFLUENCE AND THE EFFECTIVENESS OF FORMATIVE ASSESSMENT AND THE FEEDBACK IN STUDENTS' SUCCESS AND ACHIEVEMENTS Valdeta ZENUNI-IDRIZI	294
57. AESTHETIC EDUCATION OF EDUCATORS AS A FUTURE CHALLENGE Valentina PAJAZITI, Vlora MARKU-TUQI	299
58. SOCIAL AND COMMUNICATIONAL-INTERACTIVE COMPETENCES OF TEACHERS AND STUDENTS IN EDUCATION Florina SHEHU	302
59. INFLUENCE OF MEDICINES ON THE COGNITIVE SKILLS OF CHILDREN WITH CHRONIC DISEASES Elena IVANOVA BUYUKLIEVA	308
60. THE SPIRITUAL ASPECT OF HUMAN DEVELOPMENT AND THE EDUCATION IN XXI CENTURY Eleonora PENCHEVA	312
61. RESEARCH IN TEACHING PRACTICE Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA	316
62. HOW ARE PEACE AND TOLERANCE REPRESENTED IN HISTORY TEXTBOOKS FOR PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION Todor CEPREGANOV, Sonja NIKOLOVA	324
63. ETHICS AS TEACHING Trajce STOJANOV	330
64. RISK ASSESSMENT OF HYGIENIC AIR QUALITY UPON PRESCHOOL CHILDREN'S HEALTH IN KINDERGARTEN "VERA CIRIVIRI TRENA" IN SHTIP Snezana STAVREVA VESELINOVSKA	335
65. ABOUT SOME EDUCATIONAL GOALS IN TEACHING-SOCIO-CULTURAL PROBLEM OR A CHALLENGE MODERN EDUCATION Snezana MIRASCHIEVA, Emilija Petrova GJORGJEVA, Daniela KOCEVA	339
66. ESCAPE FROM THE WAR –TIME IN THE UNCERTAINTIES OF LIFE TO REFUGEE IN BULGARIA. FUNDAMENTAL RIGHTS OF PERSONS SEEKING INTERNATIONAL PROTEKTION IN TERMS OF THE BUREAUCRATIC SYSTEM IN BULGARIA Pavlin PETROV	344
67. HIGHER EDUCATION IN THE PERIOD OF TRANSITION Verica JOSIMOVSKA	353
68. RESEARCH OF THE CONFLICT ZONES IN THE SYSTEM OF INTERPERSONAL RELATIONSHIPS OF THE CHILD BY THE METHODOLOGY OF RENE GILLE Julia DONCHEVA	356
69. CLASSROOM SOCIAL CLIMATE Despina SIVEVSKA	360
70. COMPATIBILITY OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOLA IN R. MACEDONIA Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA, Biljana POPESKA	366
71. THE IMPORTANCE OF THE CAREER CONSELING PROCESS Tanja ATANASOSKA, Biljana CVETKOVA DIMOV, Ana GJORGJEVA	376
72. ROLE OF MANAGEMENT IN IMPLEMENTING EDUCATION INCLUSIVE POLICIES Sadete TERNAVA-OSMANI, Voglushe KURTESHI	380
73. WHICH FACTORS ACCORDING TO THE PARENTS AFFECT THE EDUCATION OF CHILDREN Voglushe KURTESHI	385

---

74. THE PHILOSOPHICAL PARADIGM OF SIGMUND FREUD Slobodan MARKOVIC	370
75. EDUCATIONAL NEEDS AND ACHIEVEMENTS OF ROMA CHILDREN AND OTHER CHILDREN FROM MARGINAL ETHNIC GROUP IN RM Stevan ALEKSOVSKI	377
76. COMMUNICATIVE-PEDAGOGICAL FEATURES OF COMMUNICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS-COMMUNICATIVE COMPETENCE Biljana GRAMATKOVSKI, Jasminka KOCHOSKA	387

INTERPRETATION OF A LYRIC POEM IN IV AND V GRADE

Blaze KITANOV¹
Irena KITANOVA²

Abstract

Interpretation of a lyric poem covered by the curriculum of elementary education is a critical element in the educational process of students in lower classes of elementary school. There are several models that can be used to interpret poems during a teaching lesson, but this paper will present only one example model. The teacher and his/her role in the implementation of all phases of the model in the course of a teaching lesson play a major role in a successful interpretation of a lyric poem.

Key words: *lyric poem, interpretation, teaching lesson, love, feelings.*

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА ЛИРСКА ПЕСНА ВО IV И V ОДДЕЛЕНИЕ

Абстракт

Интерпретацијата на лирска песна која е опфатена со програмата за основно образование е многу битен елемент во воспитно-образовниот процес кај учениците од одделенска настава. Постојат повеќе модели на кои може да биде интерпретиран на еден наставен час, но во овој труд ќе биде презентирани само еден пример модел. Во успешна интерпретација на лирската песна голема улога игра и наставникот и неговата улога во имплементирањето на сите фази од моделот во еден наставен час.

Клучни зборови: *лирска песна, интерпретација, наставен час, љубов, чувства.*

Лирската песна е литературна форма која се вбројува во лирскиот род. Лириката изразува чувства. Чувствата ни ги претставува во зборови лирското Јас во песната. Лирското Јас ги изразува човечките чувства, пеејќи за љубовта, за тагата, за радоста, за сомнежот, за несреќата, за недовербата, за омразата, за љубомората.....за се што може да се најде во срцето на едно човечко суштество. А честопати, тие- човечките чувства, во поезијата им се препишуваат и на неживите предмети и појави, им се препишуваат на растителниот и животинскиот свет. Но, секогаш во тие изразени чувства се наоѓа лирското јас кое, всушност, со грижата на поетот/авторот ги изразува тие чувства во зборови.

Љубовта е можеби нај опеаното човечко чувство во поезијата. Љубовта е најважното чувство во животот на еден човек, па оттаму доаѓа и заинтересираноста на поетите за неа. Бројот на песните посветени на ова чувство се зголемува и поради тоа што љубовта е и најразнообразното, најбогатото чувство во животот на човекот. Човекот го запознава светот, расте и созрева низ развивањето на својата способност за љубовта, низ односот со другите човечки суштества, низ односот со сите живи и неживи нешта кои го сочинуваат светот.

Кога ќе речеме љубов, можеме да помислиме на различни нешта: можеме да помислиме на љубовта на родителот кон неговото дете, на љубовта на детето кон родителот, на љубовта на

¹ Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" Stip, Macedonia, blaze.kitanov@ugd.edu.mk

² Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" Stip, Macedonia, irena.kitanova@ugd.edu.mk

возрасните што ја чувствуваат еден кон друг, на љубовта кон пријателот, на љубовта кон татковината, на љубовта кон знаењето, љубовта кон природата, љубовта кон мирот, слободата.....Постојат, навистина многу видови на љубов, и сето тоа само ја збогатува литературата, а особено лириката, бидејќи токму таа се прави на тој начин што ги изразува чувствата.

Во животот на детето се јавува прво љубовта кон родителот, кон најблиските со кои живее во едно семејство. Најчесто во составот на семејството влегуваат и бабите и дедовците, но честопати има и други роднини (тетки, стриковци, вујковци, братучеди...). Низ односот со членовите на семејството детето, всушност ги запознава другите луѓе кои му се, всушност слични. Споредувајќи се со нив тоа расте и го запознава светот.

Во наставната програма по литература за IV и V одделение се наведени задачите кои наставникот ги остварува/реализира на часот за интерпретација на лирска песна. На ова треба да се додадат и оние задачи кои се остваруваат во наставата по литература воопшто:

- Забележување, одредување на времето и дејството;
- Забележување и сфаќање на основната мисла на текстот.

Интерпретацијата на лирската песна во IV и V одделение продолжува на она што е остварено во претходните три одделенија:

- Строфата како збир на стихови
- Разликите помеѓу прозата и стихот.

Структурата на процесот за/на школската/училишната интерпретација на лирска песна

Современата методика на наставата по литература ја развила структурата на часот по интерпретација (училишна) на лирската песна потпирајќи се на ориентацијата и постигањата во науката за литература и уважувајќи ја положбата на учениците во наставниот процес кој го воспоставила актуелната педагошка теорија и пракса. Тоа значи дека во структурата на часот се одразени фазите на интерпретативниот процес:

- Доживувачкото-спознајна (сознајбена) мотивација,
- Интерпретативното читање,
- Искажување (изразување) на доживувањето на песната,
- Поделба/анализа (расчленување) на песната,
- Синтеза,

Со различни наставни активности и форми на работа (доживување на песната, интерпретативно читање, насочено читање, усмено и писмено поставување или решавање на задачите, самостојно кратко излагање на учениците, излагање на наставникот, толкување, работа на текстот, работа со учебникот, набљудување/разгледување на ликовните дела, слушање на музички дела и радио емисии кои се однесуваат на песната што е предмет на интерпретација, гледање на телевизиски емисии...) ученикот е поставен во средиштето на наставниот процес како активен чинител во сите етапи на часот за интерпретација.

Интерпретацијата на лирската песна е креативна постапка која ги ангажира творечките потенцијали на сите учесници во процесот на интерпретација. Затоа многу е важно секој наставник интерпретатор творечки да го креира наставниот час, а тоа значи дека часовите ќе се разликуваат толку колку што се различни и песните кои ќе се интерпретираат (колку автори-толку песни).

Сето тоа го чини без предметно секое настојување да се развие единствената структура на наставниот час за интерпретација на лирска песна. Затоа, ако не смее да има шаблонски пристап во работата, тогаш тоа е наставниот час за интерпретација на литературен текст, а првенствено пред се интерпретација на лириката. Меѓутоа не би било добро кога не би се респектирале и творечки применувале сознајбите и решенијата што ги развила методиката на наставата по литература и ги проверила во наставната работа потпирајќи се на достигнувањата на современата наука за литература и настојувањата на актуелната педагошка теорија и пракса. Така ќе се избегнат одредени лутања и разновидни промашувања, застранувања во постапките и конечниот резултат во интерпретацијата. А сето тоа претставува потенцијална опасност на секој час за интерпретација на лирска песна.

Во наставниот час за интерпретација на лирска песна се наоѓаат/присутни се следните етапи:

- Вовед – етапа од часот во која се остварува доживувачкото – сознајбениот контекст и се развива мотивацијата за песната,
- Цел на часот (воспитно-образовна) / најавување на песната
- Интерпретативно читање на песната
- Пауза при читањето
- Искажување/изразување на доживувањето, впечаток на песната
- Поделба/анализа на песната
  - Јазична
  - Етичка
  - Естетска
  - Создавање на поетска слика, поделба
- Повторување (вежби)
- Задачи за самостојна работа на учениците.

Наставникот како интерпретатор творечки ги подготвува одделните фази на наставниот час прилагодувајќи ја нивната содржина, тек и траење избирајќи форма методи на работа согласно одликите на песната која има намера да ја интерпретира. Во оваа проценка, секако, ќе влезат уште некои елементи (состојбата во одделението, наставната опрема, личните склоности/способности на интерпретаторот и др.) кои во одреден опсег можат да влијаат на квалитетот и резултатите на интерпретацијата.

Современата психологија го одвлекува значењето на мотивацијата во наставата. Часот за интерпретација на песната исто така почнува со развивање на психичката подготовка на учениците т.е создавање на релевантна атмосфера, упаства, информации, доживувачко сознајбен контекст за доживување и разбирање на лирската песна. Притоа мотивацијата треба да се насочи и димензионира така што нејзините основни обележја будат во целост/целосно во корелација со природата на лирскиот дело што ќе се интерпретира на часот.

Важен чекор во процесот на интерпретација на песната е интерпретативното читање, таквото читање “ кое ја толкува и емоционалната (афективната, чувствителна) содржина на читаниот текст” (Крунислав Прањќ). Затоа ова читање наставникот ќе го подготви темелно и сам интерпретативно/изразно ќе ја прочита песната во одделението зашто се смета дека во тој случај учениците ќе можат подобро, подлабоко да ја доживеат и ќе стекнат на тој начин цврста основа за активно соучество/делување во остварување на наредните фази на интерпретативниот процес.

Анализата/расчленувањето на песната почнува од/по впечатокот/доживувањето што го предизвикала. Со одбрани методички постапки наставникот внимателно ги поттикнува учениците, одмерената емоционална пауза, усно или писмено да го изразат/искажат доживувањето. На тоа ќе се потпре настојувањето во песната да се откријат оние елементи што го предизвикале доживувањето. Така, првото силно доживување станува основа/ појдовна основа за подлабоко расчленување/анализа на структурата на лирското дело: од емоционалната основа се раѓа рационалниот пристап кон песната.

Поетските вредности на делото учениците ги откриваат и создаваат активно учествувајќи во анализата. Во таа фаза на интерпретативниот процес поетското уметничко дело се дезинтегрира и се согледуваат естетските и други вредности на деталот во контекстот на целината (поетска слика, мотивот, идејата, ритамот, звукот, емоционалната структура на песната...), стремејќи се секогаш кон тоа на учениците да им се помогне во откривањето на вистинските вредности на музиката. Секој критички пристап, секоја интерпретација внесува во разговорот за делото нешто што во неговиот текст не е додржано, интерпретацијата, толкувањето на делото токму затоа настанува во разговорот за делото секогаш да се воведат нешто што во текстот на делото не е содржано за да може, по мислењето на интерпретаторот да се објасни она што со самиот текст не е доволно јасно протолкувано (Светозар Петровиќ). Токму затоа во делото мора да се пронаоѓа она што интерпретаторот за него го тврди.

Последната фаза од интерпретацијата е синтезата. Така кругот се затвора: поминат е пат од целината кон деловите, а од нив пак кон целината. Без тоа, т.е без напор пак да се воспостави интегритет на поетското дело не би смеел да заврши ниту еден наставен час по интерпретација

(училишна). Се очекува дека доживувањето на песната сега ќе биде поинтензивно, рецепцијата потполна.

И на крајот од низата на прашања за интерпретација на училиштето што овде ги зафаќаме површно, треба да се нагласи/истакне дека “ интерпретаторот, толкувачот на дело имаме причина да бидеме дури кога ќе веруваме/ ќе сме сигурни дека во делото постои смисла која секому на прв поглед не му е јасно, а ние умееме да ја протолкуваме“, (Светозар Петровиќ). Со тоа уште еднаш е нагласена/истакната и вредноста на сестраната подготовка на наставникот интерпретатор за часот по интерпретација на песната. Како можен пример за интерпретација на лирска песна ја презентираме песната “Љубов“ од Матеја Матевски:

ЉУБОВ

Високото небо ми чади
над сниски грмушки
гората ми гори во ширни одаи

По папрадишта по пепелишта
ми се растрчало ми се распасало
јато кладенци

Ај што пилци во росите
ај што змии во пазувите
од камен

Што ме гледаш што ме жалиш
од горни одаи
од вишни прозорци
Јаболко јас ти фрлам
камен пречекуваш
јас закован за ограда
ти врзана за прозорец

Гората ми гори во шумните гради
од твоите трендафили
трњето го прегрнав

Утока и нема на твојата тага
на твојата тага на мојата смеа
дур гората гори во горни одаи
дур небото чади врз сниски грмушки

Матеја Матевски. Интерпретација на лирска песна

1. Мотивација
2. Најавување на песната
3. Интерпретативно читање/доживување на песната
4. Емоционална пауза
5. Изразување на доживувањето
6. Анализа на песната
  - Поетска слика
  - Мотивот (јазична естетска)
  - Идејата, основната тема (јазична, естетска)
  - Ритамот
  - Звукот
7. Синтеза и генерализација (основната идеја/порака)
8. Повторно интерпретативно читање/доживување на песната
9. Самостојни задачи/активности на учениците (творечки активности поттикнати од песната, ликовно изразување, творечко изразување).

При обидот да се сфати природата на лирската песна, подобро е барем во почетокот, да се остави настрана естетската категорија и поради нејзината преголема општост. (З. Крвар).

Користена литература

- Китанов Б. (2006) “Книжевни прилози за наставата“, Педагошки факултет, Штип.
- Китанов Б: (2001), “ Методика на наставата по македонски јазик со практикум (од I до IV одделение), Педагошки факултет, Штип.
- Kravar Z: (1986), “Uvod u knizevnosti”, Globus, Zagreb.